

1. ויקרא – כ:ז

וַיֵּשׁ אִשְׁרֵי־יִקְחָה אֶת־אָחֶתּוֹ בֶּת־אָבִיו אוֹ בֶּת־אִמּוֹ וַרְאָה אֶת־עֲרֹתָהּ וְהִיא־תִרְאֶה אֶת־עֲרֹתּוֹ תָּסֵד הוּא וְנִכְרְתוּ
לְעֵינֵי בְנֵי עַמָּם עֲרוֹת אֶחָדָם גִּלְהָ עוֹנֵוֹ יִשָּׂא:

Leviticus – 20: 17

If a man marries his sister, the daughter of either his father or his mother, so that he sees her nakedness and she sees his nakedness, it is a disgrace; they shall be excommunicated in the sight of their kinsfolk. He has uncovered the nakedness of his sister, he shall bear his guilt.

2. רמב"ן (שם)

...ואמר [עוד בפסוק זה] "וראה את ערותה" – דרך מוסר, כי הכתוב יכנה בעריות, פעם יקרא הבעילה [בכינוי] "גילוי ערוה", כאשר יאמר ברובן "לא תגלה ערותה". וזה מנהג הזונים... ופעם יכנה אותה "ביאה", "ובא אליה ושנאה" (דברים כב, יג), "לבא עלינו",¹ "ויבא אליה ותהר לו" (שם לח, יח), ופעמים רבים יקראנה "שכיבה". ובכאן יכנה אותה ב"ראייה" כי האח עם אחותו ישנים יחד ואין צריך לגלות שוליים. וכן יכנה אותה ב"ידעה", כלשון "והאדם ידע את חוה אשתו" (שם ד, א), "ולא יסוף עוד לדעתה" (שם לח, כו), "בתולה ואיש לא ידעה" (שם כד, טז).

Ramban – ad loc

...and the Torah also uses the term "he sees her nakedness" – using moral language, because the Torah describes prohibited sexual relations using indirect language. On occasion sexual relations are referred to as "revealing nakedness" as in most cases "you should not reveal her nakedness", as is the custom among prostitutes that reveal... and on occasion using the term "biah" (Ramban then quotes a few passages with that term).. and on many occasions using the term "lying together" and here in the present text using the term "seeing" (her nakedness). That is because a brother and sister sleep together in proximity and it is unnecessary to undress. And the Torah also uses the term "knowledge" (Yediah) as it is written, "and Adam 'knew' his wife Chava" (Genesis 4, 1) (Ramban quotes two other pesukim where this term is used)

3. מלבים - פירושו לויקרא כ, כא

ר"ל שכל מקום שנוי ביאה או קריבה עם אשה נז' שימוש מלת אל. ויבא אליה. ואקרב אליה, ולא מצאנו שימוש מלת על אחר ביאה בשום מקום בתנ"ך רק גבי יבמה, שאמר יבמה יבא עליה, תחת אליה, ומזה למדו חז"ל שיבא עליה בעל כרחיה. שזה ההבדל בין שימוש מלת אל ובין מלת על שאחר פעל בא. הארץ אשר בא אליה הוא לכנס בתוכה. הארץ אשר אתה בא עליה היינו לכבשה, וכן בכל ביאה אל האשה יאמר אליה כי היא מדעתה.

Malbim - Commentary to Leviticus 20, 21

Everywhere in the Torah where the term "biah" or "kerivah" (coming close) is used with regards to the relationship between a man and a woman the Torah uses the proposition "el" (towards) ..., we never find the proposition "al" (on top of) except in the case of levirate marriage ("yibbum")... and because of that our rabbis learned that only in that case (because of the mitzah) can sexual relations become obligatory for a woman. That is the difference between the use of the proposition "el" and the proposition "al" after the verb "he comes" ("ba")...So it is with regards to entering the land – "al" is used to refer to conquest, and so with

regards to every "biah" (coming) towards a woman, the proposition "el" will be used, because relations can take place only willingly.

4. מהר"ל מפראג - דרך חיים: פירוש למסכת אבות, ה, יז.

כי אהבת איש לאשה מפני שהם "לבשר אחד", כדכתיב: "והיו לבשר אחד"; ואין האהבה והחבור במה שהם "לבשר אחד" כל כך גדול כמו אהבת החברים ש"נפשו קשורה בנפשו" (בראשית מד, ל – יהודה מספר ליוסף על ההקשר בין יעקב לבנו בנימין). כי זה מה שנפשו קשורה זה בזה הוא בוודאי יותר ממה שהם "לבשר אחד", כי אין שייך בבשר אחדות וקישור כמו שהוא שייך בנפשות שהם מתקשרים לגמרי.

Maharal - Derech Chaim, Commentary on Mishna Avot 5, 17

Because the love of a man and a woman because the "become one flesh" as it is written in Genesis, "and they became one flesh" – and their love for each other and their union because they become "one flesh" as great as the love between two dear friends as it is written "and his soul was connected to his soul" (Genesis 44, 30 – Judah tells Joseph about the love of Yaakov for his son, Binyamin). That is because their love for each other is definitely not a result of their becoming "one flesh" – because union and connectedness is not relevant with regard to the physicality of the body as it is relevant with regards to the spirit and the soul where two can become one.

5. תלמוד בבלי - מסכת עירובין דף יח

כתיב "ויבן ה' א-להים את הצלע" וגו': רב ושמואל - חד אמר: פרצוף, וחד אמר: זנב. בשלמא (סביר) למאן דאמר (למי שאמר) פרצוף, היינו דכתיב "אחור וקדם צרתני" (תהילים קלט, ה), אלא למאן דאמר זנב מאי "אחור וקדם צרתני"? כדרכי אמי - דאמר רבי אמי: אחור למעשה בראשית וקדם לפורענות! בשלמא אחור למעשה בראשית דלא איברי עד מעלי שבתא (שלא נברא עד ערב שבת), אלא וקדם לפורענות מאי היא? אילימא (אם נאמר) משום קללה (בגן עדן בעקבות החטא), הא בתחילה נתקלל נחש ולבסוף נתקללה חוה ולבסוף נתקלל אדם, אלא למבול - דכתיב "וימח את כל היקום אשר על פני האדמה" (בראשית ז, כג). ולמאן דאמר פרצוף, הי מינייהו סגי ברישא (איזה מהם הולך בראש)? אמר רב נחמן בר יצחק: מסתברא דזכר סגי ברישא (מסתבר שהזכר הולך בראש). דתניא: לא יהלך אדם אחורי אשה בדרך ואפילו היא אשתו. נזדמנה על הגשר יסלקנה לצדדין. וכל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעולם הבא.

5. Babylonian Talmud – Tractate Eruvin 18

Rabbi Yirmeya ben Elazar also said: Adam was first created with two [deyo] faces, one male and the other female. As it is stated: "You have formed me behind and before, and laid Your hand upon me" (Psalms 139:5). Similarly, it is written: "And the tzela, which the Lord, God, had taken from the man, He made a woman, and brought her unto the man" (Genesis 2:22). Rav and Shmuel disagree over the meaning of the word tzela: One said: It means the female full side, from which God created Eve; and one said: Adam was created with a tail [zanav], which God removed from him and from which He created Eve.

The Gemara asks: Granted, according to the one who says that tzela means a full side; it is understandable that it is written: "You have formed me [tzartani] behind and before." However, according to the one who says that tzela means tail, what is meant by the verse: "You have formed me [tzartani] behind and before"?

The Gemara answers that this verse is to be understood as bearing a moral message, in accordance with the opinion of Rabbi Ami, as Rabbi Ami said: Behind means Adam was created at the end of the act of creation; and before means that he was first for punishment. The Gemara asks: Granted, it is understandable that Adam was behind, or last, in the act of creation, meaning that he was not created until the sixth day, Shabbat eve. However, before, or first, for punishment. What does this mean? If you say that he was punished first because of the curse pronounced in the wake of the sin involving the Tree of Knowledge, there is a difficulty. Wasn't the snake cursed first, and afterward Eve was cursed, and only at the end was Adam cursed? Rather, this refers to the punishment of the Flood, as it is written: "And He blotted out every living substance which was upon the face of the ground, both man and cattle, creeping things and fowl of the heaven" (Genesis 7:23). This indicates that the punishment began with man....

The Gemara asks: And according to the one who says that Eve was a full of Adam, which one of them walked in front? Rav Nahman bar Yitzhak said: It is reasonable to say that the male walked in front, as this is proper behavior, as it was taught in a baraita: A man should not walk behind a woman on a path, even if she is his wife. If she happens upon him on a bridge, he should walk quickly in order to catch up to her and consequently move her to his side, so that she will not walk before him. And anyone who walks behind a woman in a river, where she has to lift up her skirt in order to cross, has no share in the World-to-Come.

6. בראשית – ב:ד – כד (המספרים אינם המספר של הפסוקים אלא חלוקת הפרק ל 7 קטעים)

1. אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' א-להים ארץ ושמים:
2. וכל שית השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה' א-להים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה. ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה. וייצר ה' א-להים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה:
3. ויטע ה' א-להים גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר. ויצמח ה' א-להים מן האדמה כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע:
4. ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. שם האחד פישון הוא הסבב את כל ארץ החוילה אשר שם הנהב. ונהב הארץ שהוא טוב שם הבדלח ואבן השהם. ושם הנהר השני גיחון הוא הסובב את כל ארץ כוש. ושם הנהר השלישי חדקל הוא החלץ קדמת אשור ונהר הרביעי הוא פרת:
5. ויקח ה' א-להים את האדם וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה. ויצו ה' א-להים על האדם לאמר מפל עץ הגן אכל תאכל. ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות:
6. ויאמר ה' א-להים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו. ויצר ה' א-להים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו: ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים ולכל חית השדה ולאדם לא מצא עזר כנגדו:
7. ויפל ה' א-להים תרדמה על האדם ויישן ויקח אחת מצלעותיו ויסגר בשר תחתונה. ויבן ה' א-להים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויבאה אל האדם ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת. על כן יעזב איש את אביו ואת אמו וידבק באשתו והיו לבשר אחד.

6. Genesis – 2: 4- 24 (The numbers do not refer to the verses, but are meant to identify the 7 sections in the text)

1. Such is the story of heaven and earth when they were created. When the LORD God made earth and heaven—
2. when no shrub of the field was yet on earth and no grasses of the field had yet sprouted, because the LORD God had not sent rain upon the earth and there was no man to till the soil, but a flow would well up from the ground and water the whole surface of the earth— the LORD God formed man from the dust of the earth. He blew into his nostrils the breath of life, and man became a living being.
3. The LORD God planted a garden in Eden, in the east, and placed there the man whom He had formed. And from the ground the LORD God caused to grow every tree that was pleasing to the sight and good for food, with the tree of life in the middle of the garden, and the tree of knowledge of good and bad.
4. A river issues from Eden to water the garden, and it then divides and becomes four branches. The name of the first is Pishon, the one that winds through the whole land of Havilah, where the gold is. (The gold of that land is good; bdellium is there, and lapis lazuli.) The name of the second river is Gihon, the one that winds through the whole land of Cush. The name of the third river is Tigris, the one that flows east of Asshur. And the fourth river is the Euphrates.)
5. The LORD God took the man and placed him in the garden of Eden, to till it and protect it. And the LORD God commanded the man, saying, “Of every tree of the garden you are free to eat; but as for the tree of knowledge of good and bad, you must not eat of it; for as soon as you eat of it, you shall die.”
6. The LORD God said, “It is not good for man to be alone; I will make a fitting helper for him.” And the LORD God formed out of the earth all the wild beasts and all the birds of the sky, and brought them to the man to see what he would call them; and whatever the man called each living creature, that would be its name. And the man gave names to all the cattle and to the birds of the sky and to all the wild beasts; but for Adam no fitting helper was found.
7. So the LORD God cast a deep sleep upon the man; and, while he slept, He took one of his ribs and closed up the flesh at that spot. And the LORD God fashioned the rib that He had taken from the man into a woman; and He brought her to the man. Then the man said, “This one at last is bone of my bones And flesh of my flesh. This one shall be called Woman, For from man was she taken.” Hence a man leaves his father and mother and clings to his wife, so that they become one flesh.

• רש"י

לבשר אחד - הוולד נוצר על ידי שניהם ושם נעשה בשרם אחד.

• רמב"ן

ואין בזה טעם, כי גם הבהמה והחיה יהיו לבשר אחד בולדותיהם : והנכון בעיני, כי הבהמה והחיה אין להם דבקות בנקבותיהן, אבל יבא הזכר על איזה נקבה שימצא, וילכו להם, ומפני זה אמר הכתוב, בעבור שנקבת האדם הייתה עצם מעצמיו ובשר מבשרו, ודבק בה, והייתה בחיקו כבשרו, ויחפוץ בה להיותה תמיד עמו וכאשר היה זה באדם, הושם טבעו בתולדותיו, להיות הזכרים מהם דבקים בנשותיהם, עוזבים את אביהם ואת אמם, ורואים את נשותיהן כאלו הן עמם לבשר אחד וכן כי אחינו בשרנו הוא (להלן לו, כז), אל כל שאר בשרו (ויקרא יח, ו) הקרובים במשפחה יקראו "שאר בשר" והנה יעזוב שאר אביו ואמו וקורבתם, ויראה שאשתו קרובה לו מהם :

• ספורנו

מאחר שבזאת הראשונה כיון הא-ל ית' שתהיה דומה לאיש כפי האפשר עד שיצר אותה מגויתו, ראוי שישתדל האדם לישא אשה הוגנת לו וראויה לידבק בו גם שיצטרך לעזוב את אביו ואת אמו כי לא יהיה דבוק אמתי בבילתי דומים אבל יהיה בדומים בלבד כי אז יכונן לדעת אחד. (ומתוך כך) מכיון בכל הפעולות להשיג השלמות המכוון ביצירת האדם כאלו שניהם נמצא אחד בלבד.

• **Rashi –**

ONE FLESH — Both parents are united in the child

• **Ramban**

“Therefore a man shall leave his father and his mother and cleave to his wife...” The holy spirit says this to forbid incest to the descendants of Noah. “‘And they shall be one flesh’- the child is formed by the two of them and thus their flesh is made one”, so Rashi. This is without reason, for domesticated and wild animals also become one flesh through their children. In my view animals do not cleave to their sexual partners; the male approaches any female it finds and then leaves. For this reason the text says since the female of the adam was a bone of his bones and flesh of his flesh, he cleaved to her and she was in his bosom like his own flesh and he desired her to be constantly with him. As this was so with Adam so was his nature transmitted to his progeny, to make the males, cleaving to their females, leaving their fathers and mothers and regarding their wives as if they were one flesh with them. Similarly, “you are our brother, our flesh (gen.37:27), “to the meat of ones flesh (Lev.18:6), those close in family are called “meat of flesh” and so will leave the “meat” of his father and his mother and their closeness and see that his wife is closer to him than they are.

• **Seforno**

It is appropriate that a man leave the home of his parents in order to acquire a wife who is compatible with him, and who is a suitable mate for him to live with on a permanent basis. The Torah teaches here also that the expression דיבוק, “cleaving,” being in a state of true union, is not possible between two people who are not alike in their common purpose in life. Parents and children do not have the same tasks and challenges. Husband and wife have to master the same challenges, hence the word “union” can be applied to their union, whereas the same word would be inappropriate for describing the relationship between father and children or so to with regards mother. By living together they will become of one mind on how to deal with their lives’ challenges. They are to work together in such close union as if there were in fact only one of them. (This had been the idea behind creating man as both male and female in the first place.)

7. זוהר - ויקרא, דף ז, ב

ותנינן בפרשתא ד[ולמדנו בפרשה של] “שמע ישראל ה' א-להינו ה' אחד” - מהו “אחד”? דא כנסת ישראל דאחיד ביה בקודשא בריך הוא [זוהי כנסת ישראל שאוחדת בו ומתאחדת בקדוש ברוך הוא]. דאמר רבי שמעון: זווגא דדכר ונוקבא אקרי “אחד” [הזיווג בין זכר ונקבה נקרא “אחד”], באתר דנוקבא שריא, “אחד” אקרי [במקום ששורה הנקבה, “אחד” נקרא]. מאי טעמא? בגין דדכר בלא נוקבא פלג גופא אקרי, ופלג לאו הוא חד, וכד מתחברון כחדא תרי פלגי, אתעבידו חד גופא, וכדין אקרי “אחד” [מה טעם הדבר? משום שזכר בלי נקיבה חצי גוף נקרא, וחצי אין הוא אחד. וכאשר מתחברים יחד שני חלקי הגוף נעשים גוף אחד ואז נקרא “אחד”].

7. Zohar - Leviticus, 7b - The following was taught in the section of "Hear oh Israel, the Lord our God, the Lord is One" (Deuteronomy 6:4) What is one? This is Knesset Israel which is unified with the Holy One, blessed be He. As R' Shimon says: the union of male and female is called one. The place where the female dwells, this is called one. What is the reason for this? Because male without female is called half a body, and half is not one. When two halves of the body are connected, they become one body and then they are called one

**8. הרב יהודה לייב אלטר מגור (1847–1905), האדמו"ר השלישי בשושלת חסידות גור
שפת אמת - פרשת תזריע, תרנ"ח:**

"בעניין הנגע צרעת. ובמדרש... "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן [גן עדן], ומשם ייפרד והיה לארבעה ראשים" (בראשית ב, י) ... והנה האדם הושם בגן עדן למעלה מהתחלת הפירוד [של הנהר] לדי ראשים, [כדי] "לעבדה ולשמרה" (שם, טו).... ואיתא [ויש] בזה"ק [בספר הזוהר הקדוש] כי "נגע" היפוך "ענג" כמו שכתוב, "אין למעלה מענג ואין למטה מנגע". ואמר שם, כי המבטל עונג שבת מתהפך ענג לנגע.

**8. Rabbi Yehudah Leib Alter (Hasidut Ger)
Sefat Emet - Tazria, 5658**

With regard to the leprosy – "A river issues from Eden to water the garden, and it then divides and becomes four branches" (Genesis 2, 10) ...Adam was placed in the Garden of Eden on the river before the place that it divided into four branches, so as "to till it and protect it"...and it is written in the "holy Zohar", that the lesion of leprosy (Hebrew – "negah") is the opposite of pleasure ('oneg' in Hebrew) as it is written (in Sefer Yetzirah) "there is nothing higher than "oneg" and nothing lower than "negah" – and as it is written there, "he who does not fulfill "oneg shabat" turns "oneg" into "negah".

9. דרשות המהר"ל מפראג (בני ברק תשל"א) - דרוש לשבת תשובה, עמ' פא-פב.

וביום הכיפורים ציווה השם יתעלה למעט הגוף ולענות הנפש בחמשה עיניים, ואז אין הנפש מיושבת בגוף, והיא נבדלת לבדה לעצמה מסולקת מן הגופניות, והוא כמו מלאך. ומפני כי יש לנפש חמישה שמות: נפש, רוח, ונשמה, יחידה חיה – נמצא שיש חמישה דברים [רבדים] בנפש... וכנגד זה חמישה עיניים למעט ולסלק הגופניות.

כי הנשמה נקראת "חיה" מפני שהיא חיה [צינור לחיות], וכנגד זה עינוי אכילה ושתייה, והוא מיעוט החיות הגופני, ובה אין הנפש מיושבת בגוף כאשר ימעט חיותו הגופני. ואיסור תשמיש המיטה נגד שם יחידה, שהנשמה היא יחידה [צינור להרמונה ושלמות בין כוחות החיים באדם] ועומדת בגוף, ראוי שיהיה אחדות לגוף כמו הנפש שהיא יחידה. ואין אחדות אלא על ידי תשמיש, שנאמר: "והיו לבשר אחד". ואחדות זה כאשר הוא מזדווג ומתחבר אל אשתו אז יש כאן אחדות לגוף. וכאשר יש כאן חיבור ואחדות עם אשתו אז הנפש שהיא יחידה מיושבת אצל הגוף, לכך כאשר ממעט תשמיש המטה [ביום כיפור] הוא ממעט אחדות הגופני ואז אין הנפש מתיישבת בגוף.

10. הרב פרופסור אליעזר ברקוביץ ז"ל - (אדם, א-לוהים והיסטוריה, עמ' 97 – 98)

האידיאליזם של דתות ושל פילוסופיות רבות [שיטה פילוסופית שטענה שהמציאות היא בעיקר "אידיאה", מציאות מופשטת ולא פיזית] מתעלם מכך שהאדם ללא גוף אינו ראוי להיחשב אנושי יותר מאדם ללא נשמה... כל דחייה של הגוף היא דחייה של האדם עצמו, של האדם כפי שא-לוהים ברא אותו כדי שיבצע את המטלות של העולם הזה.

אם דת היא היותו של אדם קשור במערכת יחסים עם א-לוהים, הרי שמערכת זו צריכה לחול על האדם בשלמותו....מאחר שהאדם אינו רק נשמה ואינו רק גוף, אלא הוא מורכב משניהם שחברו

להם יחדיו, חיוני ששני היסודות יתייחסו לא-לוהים, כל אחד מהם בדרך ההולמת את טבעו. במישור הנשמה מערכת היחסים היא רוחנית ומודעת אך אין היא יכולה לבוא לידי ביטוי במעשים; במישור הגוף מערכת היחסים צריכה "להתגשם" במעשים....המצווה היא האיחוד של השניים. המצווה לעולם אינה מתמצית במחשבה בלבד, ומגדל אין היא מסתכמת בתנועת רפלקס של הגוף... במצווה האדם הוא אחד; כשלם הוא מתייחס לא-ל אחד.

10. Professor Eliezer Berkovits - God, Man and History, 120 - 121

What the "Idealism" (a school of thought that claimed that reality was in effect an "idea", a spiritual and abstract reality, not a physical one) of numerous religions and philosophies overlooks is that man without a body is as little to be considered human as man without a soul....Any rejection of the body is a rejection of man himself as God created him for the tasks of this world.

If religion is relatedness to God, then the whole human being must be so related and not man as soul only, for as such he does not exist in this world. Human beings, soul and body must enter in this relationship. The soul and the body, each in its own unique nature must enter that relationship. On the level of the soul that relationship is spiritual partaking in human consciousness, but lacking in and of itself in actions. The body on the other hand enters into a relationship with God only through sanctified action... This is the purpose of "mitzvot". The mitzvah unifies body and soul, thought, consciousness and action. It creates unity in the human reality and so "one" a human being can enter a full relationship with the God who is "One"..

11. הרב פרופסור אליעזר ברקוביץ ז"ל

האיחוד המיני שכולו אישי... מופנה בה בעת גם לבורא, וגם לאדם אחר בשלמות אנושיותם ההדדית. מה שנתפס בטבע כעניין ביולוגי בלבד, משולב בצורתו האנושית במבנה הביולוגי-נפשי של האדם... למעשה, התלמוד מכנה מדי פעם את האקט המיני "דבר מצוה", לא רק בשל הזיקה שלו לא-לוהים, אלא גם בגלל מה שמתרחש במישור הבין-אישי בין איש לאישה... המוסר היהודי של המין תופס את האקט המיני בנקודת מפנה זו כאקט של התקדשות. התקדשות בעת יחסי מין היא אידיאל המימוש המיני.... אפשר אפילו לומר שהפיכת הממד האימפרסונאלי הלא-אישי של היצר המיני לאנושי היא פסגת השתחררותו המינית של האדם... כאשר האדם מאפשר ללא-אישי כניסה חופשית לתוך חייו, וכאשר כוח ההנעה של הלא-אישי משתלט עליו במלוא עוצמתו, אין מנוס מכך שבטווח הארוך הוא ייטול מן האדם בכללותו את הממד האישי ואת חירותו... למעשה, ההנאה העצמה היא חלק ממימושה של היהדות בפועל. בתקופת התלמוד נהגו תלמידי חכמים לקיים יחסים עם נשותיהם אחת לשבוע, אך מקובל היה לעשות זאת דווקא בליל שבת. רש"י מסביר את הסיבה למנהג זה כך: "שהוא ליל תענוג ושבייתה והנאת הגוף" (שבועות יח ע"ב). ראו למשל כתובות סב ע"ב). ההקשר שבו משולבת החושניות-שנעשית-אנושית מביא לקידושה בשמחה.